

УДК 81'25:316.7

DOI: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-3

В.М. ВАСИЛЮК,
*здобувач ступеня доктора філософії,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

О.А. ДЕРБАК,
*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ПЕРЕКЛАДУ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті зроблено спробу розкрити проблему досліджень у галузі перекладу як складової процесу формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів. Означено, що предметом перекладознавства є вивчення закономірностей процесу перекладу та факторів, які впливають на хід процесу перекладу та визначають результат перекладу. Розглянуто особливості напрямів проведення досліджень в перекладознавстві: аналіз та переклад тексту; оцінка якості перекладу; жанровий переклад; мультимедійний переклад; переклад і технологія; історія перекладу; перекладацька етика; термінологія та глосарії; усний переклад; процес перекладу; підготовка перекладачів; професія перекладача. Зазначено, що перекладачі мають можливість проводити свої дослідження в декількох галузях, за різними напрямами й орієнтаціями. Деякі з перекладачів обирають один із напрямів порівняльних досліджень, інші перекладачі використовують різні типи анкет та інтерв'ю, щоб виміряти взаємозв'язок або важливість спеціальної проблеми, пов'язаної з перекладом. Розглянуто ще один важливий напрям досліджень у галузі перекладу – дослідження у сфері підготовки майбутніх перекладачів, оскільки здійснення перекладознавчих досліджень на високому рівні потребує від перекладача сформованої дослідницької компетентності. Доведено, що заклад вищої освіти має готувати спеціаліста-дослідника, який намагається поширювати та досліджувати нові методи роботи та має формувати нові ідеї і здатний реалізувати їх на практиці. Основою дослідницької компетентності майбутніх перекладачів є вміння вчасно виявити проблему, формулювати гіпотезу, здійснювати відбір й аналіз необхідної інформації для дослідження, підбирати необхідні методи проведення дослідження та обробки даних, зосереджувати увагу не тільки на остаточних, а і на проміжних результатах дослідження, проводити обговорення можливості інтерпретації результатів дослідження, використовувати результати дослідження в практичній діяльності. Означені характеристики визначають здатність майбутніх перекладачів до проведення наукового пошуку в галузі актуальних проблем сучасної гуманітаристики, лінгвістики, літературознавства, перекладознавства і є важливим показником високої кваліфікації означених фахівців.

Ключові слова: дослідницька діяльність, дослідницька компетентність, майбутні перекладачі, дослідження у сфері перекладу, перекладознавче дослідження.

Постановка проблеми. Професія перекладача є однією з найпрестижніших і найзатребуваніших професій у світі. Це визначається тим, що перекладач може працювати в будь-яких галузях: письмовий переклад; перекладач-синхроніст; усний або послідовний переклад; переклад фільмів, книг, журналів; журналістика; туристична сфера; PR-компанії і менеджмент тощо. Наприклад, за Класифікатором професій

003:2010 України, людина, яка здобуває кваліфікацію перекладача має можливість працювати на таких посадах: перекладач (2444.2), редактор-перекладач (2444.2), гід-перекладач (2444.2), перекладач технічної літератури (2444.2), науковий співробітник-консультант (філологія, лінгвістика та переклади) (2444.1), молодший науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади) (2444.1), науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади) (2444.1). Також перекладач може посідати такі посади: перекладач-консультант, іноземний кореспондент, перекладач на міжнародних конференціях, керівник відділу перекладів, фахівець відділу реклами та зв'язків із громадськістю, копірайтер, референт в дипломатичних установах тощо [Ю.М. Староконь, А.А. Лисенко, 2021 та ін.].

Загалом перекладачів можна поділити на три групи: перекладачі, які працюють у компаніях, перекладачі, які працюють за сумісництвом, і вільні перекладачі [С. Acquadro, Z. Корр, K.S. Соупе, J. Corcos, A. Tubaro, M.S .Choo, 2006]. Перший тип перекладачів або ті, хто працює чи пов'язаний з певними компаніями, – це ті, хто вже є частиною команди якоїсь організації, де переклад є окремим робочим підрозділом. Ці перекладачі фактично будують свою кар'єру в галузі перекладу. Другий тип перекладачів – це перекладачі, які зайняті неповний робочий день, тобто ті, хто працює в інших сферах, наприклад, дослідники, офісні працівники, викладачі, вчителі, тощо. Часткова зайнятість тут означає, що у вільний від основної роботи час вони займаються перекладацькою діяльністю. У цьому випадку перекладачі не пов'язують свою кар'єру саме з перекладацькою професією. Третій тип перекладачів – вільні перекладачі (перекладачі-фрілансери) [J.A. Pineda, 2005]. Перекладачі-фрілансери – це вільнонаймані працівники, які здійснюють перекладацьку діяльність з дому чи приватного офісу, працюють у зручний для себе час, мають гнучкий розклад, співпрацюють з різними клієнтами, не мають конкретних зобов'язань при виборі робочого матеріалу, мають можливість відмовитись від будь-якої роботи, яка їм не подобається.

Однак роль перекладача у сучасних українських реаліях стала неоціненною і набула нового значення, тому що початок повномасштабного російського вторгнення на територію України став «потужним поштовхом для активізації міжнародної співпраці, пошуку всебічної підтримки від існуючих закордонних партнерів та налагодження нових партнерських зв'язків. Важливу роль в цьому процесі, без сумнівів, відіграють перекладачі» [А.Ю. Бовт, 2022, с. 29]. У контексті воєнних дій, на перекладачів як мовних посередників покладена важлива місія – забезпечити точний, повноцінний, адекватний, правильний і неупереджений переклад. У перші дні війни, у зв'язку з необхідністю, до лав перекладацького фронту залучалися як професійні й кваліфіковані перекладачі, так і студенти перекладацьких відділень, викладачі, люди, які на достатньому рівні володіли іноземними мовами [Т.Ю. Цепенюк, І.А. Дзюбановська, 2022]. З огляду на це популярності набирають такі професії серед перекладачів, як перекладачі-фіксери й військові перекладачі.

Широковідомість перекладачів-фіксерів пояснюється тим, що «через відносно невисокий рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами, особливо серед осіб старшого віку, значно зросла потреба у перекладачах з іноземних мов на українську і навпаки, переважно закордоном – як у волонтерських пунктах допомоги, так і в офіційних структурах (меріях, лікарнях тощо) для цивільних» [О. Науменко, 2023, с. 137]. Також перекладачі-фіксери покликані допомагати «міжнародним журналістам розібратись із ситуацією на місці подій, знайти цікаві та актуальні історії, домовитися з інформантами про інтерв'ю та їх перекласти» [Є. Головаха, С. Макеєв, 2022, 2022, с. 223].

Актуальність звернення до послуг військових перекладачів зумовлена початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України, «розвитком лінгвістичного забезпечення як напрямку діяльності військових перекладачів, орієнтацією сучасного перекладознавства на встановлення відповідників професійним термінам, зокрема у військовій галузі, необхідністю вивчення військової лексики в умовах поширення контактів військових в міжнародному форматі, оскільки військова терміносистема та військовий соціолект постійно еволюціонують, та значущістю результатів наукового пошуку для вирішення інших питань лінгвістичного забезпечення та міжкультурної комунікації військових» [І.О. Лисичкіна, О.О. Лисичкіна, 2022, с. 191]. Тобто вивчення перекладачем військової термінології активізується в умовах «зростаючої важливості військової співпраці та міжнародної взаємодії».

Військова термінологія виступає як ключовий інструмент у взаєморозумінні між різними військовими силами, урядовими організаціями та міжнародними партнерами» [А.О. Стародубцева, Н.М. Талавіра, 2023, с. 57].

Таким чином, зважаючи на те, що: 1) перекладач – це надзвичайно складна та багатогранна професія, що передбачає виконання *перекладів* різного рівня складності в різнопрофільних сферах; 2) сучасні тенденції у перекладознавстві та зміни, які відбуваються в українському суспільстві, привели до появи нових видів перекладу і типів перекладачів, – це спричинило зростання актуальності проведення досліджень у сфері перекладу.

Аналіз останніх досліджень. Перекладознавчі дослідження становили інтерес для таких науковців, як Д. Вільямс (J. Williams), О. Журавльова, А. Карімнія (A. Karimnia), І. Мацегора, П. Нурай (P. Nouraeu), О. Ребрій, А. Сутопо (A. Sutopo), А. Честерман (A. Chesterman) та ін.

Велике значення для нашого дослідження мають теорії і концепції, в яких аналізується феномен «дослідницька компетентність» (О. Біда, Л. Бурчак, К. Василенко, М. Головань, Б. Грудинін, Н. Едвардс (N. Edwards), Н. Любчак, О. Мерзликін, П. Нечипуренко, С. Осіпова, Є. Сипчук, Н. Солодюк, Ж. Чернякова, В. Яценко та ін.). Ці дослідження розглядають дослідницьку компетентність як особистісне утворення, характеристику особистості, якість або сукупність якостей особистості, здатність, комплекс знань.

В останні роки активно вивчається проблема формування готовності студентів до дослідницької діяльності (Н. Олефіренко, Л. Остапенко, О. Повідайчик, Н. Пономарьова та ін.), а також особливості дослідницької діяльності студентів (Н. Мирончук та ін.).

Різні аспекти формування дослідницької компетентності студентів, які здобувають освіту за спеціальністю 035 Філологія, завжди були предметом дослідження таких науковців: М. Князян (формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов); А. Лугова (дослідницька компетентність та сутність її впливу на майбутніх учителів іноземних мов); Н. Чендей, Д. Станко (формування дослідницької компетенції як професійного вміння в майбутніх учителів англійської мови); А. Нікітіна (формування дослідницької компетентності магістрантів-філологів) та ін. Проте питання формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів потребує детального вивчення.

Актуальність заявленої проблеми та її недостатнє опрацювання разом із об'єктивною потребою забезпечити високий рівень сформованості дослідницької компетентності майбутніх перекладачів зумовили **мету статті** – дослідити особливості перекладознавчих досліджень і їх ролі у формуванні дослідницької компетентності майбутніх перекладачів.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що лінгвістична наука постійно розвивається і кількість лінгвістичних робіт, присвячених питанням теорії та практики перекладу, також постійно зростає. Таким чином, перекладознавство поступово перетворюється на самостійний розділ лінгвістичної науки, який має власний предмет дослідження – «вивчення закономірностей процесу перекладу та факторів, які впливають на хід процесу перекладу та визначають результат перекладу» [І.Л. Мацегора, 2023, с. 10].

Розглянемо особливості напрямів проведення досліджень у сфері перекладу.

Згідно з Д. Вільямс і А. Честерман, є 12 ключових галузей перекладу і можливих напрямів досліджень в перекладознавстві, а саме: 1) аналіз та переклад тексту; 2) оцінка якості перекладу; 3) жанровий переклад; 4) мультимедійний переклад; 5) переклад і технологія; 6) історія перекладу; 7) перекладацька етика; 8) термінологія та глосарії; 9) усний переклад; 10) процес перекладу; 11) підготовка перекладачів; 12) професія перекладача [J. Williams, A. Chesterman, 2002].

На думку А. Сутопо (A. Sutopo), перекладацькі дослідження можуть бути орієнтовані на функції, процеси або продукти. Кожен із трьох дослідницьких напрямів має свої сильні та слабкі сторони. Щодо перекладознавчих розвідок, які розглядають переклад як процес, то такі дослідження ретельно вивчають питання, пов'язані з методами збору даних у дослідницьких процесах і стратегіями, що використовуються для оцінки якості перекладів. У цьому випадку сфера перекладацьких досліджень має на меті описати існуючу перекладацьку роботу, а також здійснити аналіз перекладу, порівняння вихідного тексту та тексту перекладу або виконати порівняння між кількома вихідними текстами й текстами перекладу. Дослідження, орієнтоване на продукт, за твердженням А. Сутопо, спрямоване на аналіз у ширшому масштабі, наприклад, певних періодів, мов або певних типів дискурсів. Однією з цілей пе-

рекладознавства, орієнтованого на продукт, є загальна історія перекладу. Функціонально-орієнтоване дослідження фокусується на вивченні функції перекладу в соціокультурних ситуаціях, пов'язаних з текстом цільової мови. Іншими словами, об'єкт дослідження веде до контексту, який лежить в основі народження перекладацького твору. Інший термін такого дослідження – соціоперекладознавство. Це дослідження не орієнтоване на результат перекладу, а орієнтоване на опис функції перекладу в соціокультурній ситуації реципієнта [A. Sutopo, 2019].

П. Нурай і А. Карімнія зазначають, що перекладачі мають можливість проводити свої дослідження в декількох галузях за різними напрямками й орієнтаціями. Деякі з перекладачів обирають один із напрямів порівняльних досліджень, беручи для аналізу два тексти, здебільшого один англійською, а інший рідною мовою, а потім розглядають конкретну проблему перекладу. Інші перекладачі використовують різні типи анкет та інтерв'ю, щоб виміряти взаємозв'язок або важливість спеціальної проблеми, пов'язаної з перекладом (наприклад, взаємозв'язок різних видів інтелекту з роботою перекладача, а також рівень її значущості) [P. Nourgae, A. Karimnia, 2013].

Українська науковиця О. Журавльова одним із об'єктів перекладознавчого дослідження визначає візуальну літературу (поєднання зображення і тексту для створення складнішого елемента – надтексту). Цікавими є її міркування щодо вибору методів перекладознавчого дослідження. Вчена зазначає, що під час вибору методів перекладознавчого дослідження слід урахувувати специфіку перекладу текстового контенту. Традиційний формат дослідження у царині перекладознавства передбачає проведення порівняння тексту оригіналу із текстом перекладу. За такого зіставлення виокремлюють та описують стратегії та способи перекладу, вжиті перекладачем, і відповідні результати. До перекладознавчого дослідження візуальної літератури О. Журавльова пропонує залучати такі методи, як: метод суцільної вибірки, метод кількісних підрахунків, класифікаційний аналіз, порівняльно-перекладознавчий аналіз, метод «Чорної скриньки», структурно-семантичний аналіз, метод інтерпретації символу, дедуктивний метод, індуктивний метод, інтроспективний метод, інтент-аналіз [О.М. Журавльова, 2022]. Як висновок О. Журавльова зазначає, що практика перекладознавчих досліджень свідчить: проведення ретельного аналізу наявних перекладів та оприлюднення результатів досліджень впливають на ступінь усвідомлення перекладачами своєї відповідальності, посилюють контроль якості перекладів з боку видавництва і, відповідно, підвищують її [О.М. Журавльова, 2022, с. 161].

Означене твердження О. Журавльової щодо ролі особистості перекладача в процесі здійснення перекладознавчих досліджень спонукає окреслити ще один вектор досліджень у галузі перекладу, а саме дослідження у сфері підготовки майбутніх перекладачів. Оскільки здійснення перекладознавчих досліджень на високому рівні вимагає від перекладача сформованої у нього дослідницької компетентності. Наші думки підтверджуються й актуальністю дослідження тому, що одними із завдань перекладознавчих досліджень можуть бути аналіз того, як працюють перекладачі-фіксери і військові перекладачі, та результатів перекладу, виконаного цими фахівцями. На нашу думку, головні вимоги до перекладачів-фіксерів і військових перекладачів мають бути враховані під час «розробки нових стандартів вищої освіти, уточнення існуючих стандартів» [В.В. Балабін, 2018], розробки нових освітньо-професійних програм підготовки майбутніх перекладачів за результатами вивчення умов діяльності таких фахівців і визначення змісту й структури їх професійної компетентності. Проте означене передусім потребує проведення досліджень у цьому напрямі, що і свідчить про важливість здійснення перекладачами дослідницької діяльності у сфері перекладу.

З огляду на те, що дослідницька діяльність є важливою складовою підготовки майбутніх перекладачів в умовах закладу вищої освіти, частково успішна професійна діяльність перекладачів безпосередньо залежить від сформованості їхньої дослідницької компетентності. Так, заклад вищої освіти має готувати спеціаліста-дослідника, який намагається поширювати та досліджувати нові методи роботи, який здатний формувати нові ідеї і реалізувати їх на практиці. Майбутній фахівець повинен розвинути навички самостійної творчої наукової роботи, сформував коло своїх наукових інтересів, оволодіти нормами та науково-методичними принципами експериментальної та дослідної діяльності [Н. Уйсімбаєва, 2017, с. 244].

І. Олійник наголошує, що основу дослідницької компетентності становлять уміння вчасно виявити проблему, формулювати гіпотезу, здійснювати відбір й аналіз необхідної інформації для дослідження, підбирати доцільні методи проведення дослідження та обробки даних, зосереджувати увагу не тільки на остаточних, а і на проміжних результатах дослідження, проводити обговорення можливості інтерпретації результатів дослідження, використовувати результати дослідження в практичній діяльності [І.В. Олійник, 2019]. Означені характеристики визначають здатність майбутніх перекладачів до проведення наукового пошуку в галузі актуальних проблем сучасної гуманітаристики, лінгвістики, літературознавства, перекладознавства і є важливим показником високої кваліфікації означених фахівців.

На важливості формування дослідницької компетентності магістрантів-філологів наголошує А. Нікітіна. Дослідниця зазначає, що це прагматичне завдання зумовлює пошук ефективних шляхів організації навчальної і наукової роботи, а також лінгводидактичних засобів її здійснення в різноманітних формах і видах [А. Нікітіна, 2015]. Тому, для побудови найбільш ефективного процесу формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів у межах освітнього процесу, на нашу думку, мають враховуватися такі фактори, як: ступінь володіння вміннями співпрацювати; вступати в контакти; дослідницькими вміннями та навичками.

Нами було проаналізовано працю М. Князян і Н. Мушинської, в якій науковиці розкрили проблему формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти. У своєму дослідженні вчені зазначають, що дослідницька компетентність перекладача відображає спрямованість на дослідницьку діяльність, комплекс дослідницьких дій, які містять розробку вихідної бази дослідження, вивчення теоретичної інформації, її критичну оцінку, проведення емпіричного дослідження, систему обробки та узагальнення отриманих експериментальних даних, розробку теоретичних конструкцій досліджуваного явища (концепцій, моделей, класифікацій тощо), аргументацію власної наукової позиції, прогнозування перспектив у вивченні проблеми, що розглядається, презентацію результатів наукового дослідження, рефлексію [М. Князуян, Н. Mushynska, 2019, с. 88].

Також аналіз практики підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти дозволяє стверджувати, що розгляд проблеми проведення перекладацьких досліджень і виявлення їхньої специфіки має велике значення. Це пов'язано з тим, що випускна кваліфікаційна робота студентів після завершення курсу навчання передбачає глибоке вивчення й опис певного питання теорії перекладу.

Ми не можемо не зауважити той факт, що не кожен перекладач обов'язково має бути дослідником. На цьому наголошують і С. Джордж-Рейс і Л. Глассерман-Моралес. Учені стверджують, що формування дослідницької компетентності не є синонімом перетворення майбутнього перекладача на академічного дослідника; цей процес також готує їх як майбутніх професіоналів з теоретичною та методологічною базою для вирішення складних проблем у різних ситуаціях у сфері перекладу [С. George-Reyes, L. Glasserman-Morales, 2021]. Отже, сформованість дослідницької компетентності дозволяє майбутнім перекладачам не тільки здійснювати перекладознавчі дослідження, але й забезпечує можливість пошуку, технічної обробки, узагальнення і застосування інформації у професійній діяльності.

Висновки. На нашу думку, проведене дослідження впорядковує та систематизує наявні знання щодо проблеми сутності та напрямів перекладознавчих досліджень, дозволяючи, після відповідної адаптації, застосувати їх у процесі формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів. *До перспектив подальших розвідок дослідження* окресленої проблеми вважаємо за доцільне віднести розробку педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів з урахуванням особливостей і напрямів перекладознавчих досліджень.

Список використаної літератури

Балабін, В.В. (2018). Завдання теорії військового перекладу. *Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві*: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 23–24 березня 2018 р.) (с. 105–107). Херсон: Гельветика.

Бовт, А.Ю. (2022). Роль перекладача як транслятора культури миру. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 1, 2 (104), 28–38. doi: 10.33216/2220-6310/2022-104-2-28-38

Головаха, Є., Макеєв, С. (Ред.). (2022). *Українське суспільство в умовах війни*. Київ: Інститут соціології НАН України. Відновлено з <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf>

Журавльова, О.М. (2022). Візуальна література як об'єкт перекладознавчого дослідження. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 55, 159–161. doi: 10.32841/2409-1154.2022.55.36

Лисичкіна, І.О., Лисичкіна, О.О. (2022). Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 57, С. 190–193. doi: 10.32841/2409-1154.2022.57.44

Мацегора, І.Л. (2023). *Вступ до перекладознавства: конспект лекцій* [для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спец. «Філологія» ОПП «Слов'янський переклад та міжкультурні комунікації»]. Запоріжжя: Запорізький національний університет.

Науменко, О. (2023). Переклад під час війни: виклики та рішення. *Мовний простір сучасного світу: матер. VII Всеукр. наук. конф. студ., аспірантів і молодих учених* (м. Київ, 26 травня 2023 р.) (с. 136–140). Київ: НАУКМА.

Нікітіна, А. (2015). Формування дослідницької компетентності магістрантів-філологів за собами дискурсу. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 46, 196–201.

Олійник, І.В. (2019). Використання коучинг-технології у процесі формування дослідницької компетентності у майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 1 (17), 158–167.

Стародубцева, А.О., Талавіра, Н.М. (2023). Специфіка перекладу військової термінології в англійськомовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. *Молодий вчений*, 7 (119), 57–61. doi: 10.32839/2304-5809/2023-7-119-11

Староконь, Ю.М., Лисенко, А.А. (2021). Значення та особливості професійного перекладу. *Science and innovations in the 21st century: матер. I Всеукр. інтернет-конф. студ. та молодих вчених* (Мелітополь, 12 травня 2021 р.) (с. 66–68). Мелітополь: ТДАТУ.

Уйсінбаєва, Н. (2017). Науково-дослідна діяльність майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1 (40), 243–246.

Цепенюк, Т.О., Дзюбановська, І.А. (2022). Переклад у час війни. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 19 травня 2022 р.) (с. 61–63). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Acquadro, C., Kopp, Z., Coyne, K.S., Corcos, J., Tubaro, A., Choo, M.S. (2006). Translating overactive bladder questionnaires in 14 languages. *Urology*, 67 (3), 536–540. doi: 10.1016/j.urology.2005.09.035

George-Reyes, C., Glasserman-Morales, L. (2021). Research competencies mediated by technologies: A systematic mapping of the literature. *Education in the Knowledge Society*, 22, e23897. doi: 10.14201/eks.23897

Knyazyan, M., Mushynska, N. (2019). The formation of translators' research competence at the universities of Ukraine. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 7 (1), 85–94. doi: 10.22190/JTESAP1901085K

Nouraey, P., Karimnia, A. (2013). Research trends in translation studies: A case study in Iranian context. *Iranian Journal of Translation Studies*, 11 (41), 85–103.

Pineda, J.A. (2005). The functional significance of mu rhythms: translating “seeing” and “hearing” into “doing”. *Brain research reviews*, 50 (1), 57–68. doi: 10.1016/j.brainresrev.2005.04.005

Sutopo, A. (2019). The assessment and research on translation studies. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 338, 10–16. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/335405453_The_Assesment_and_Reserach_on_Translation_Studies

Williams, J., Chesterman, A. (2002). *The map: A beginner's guide to doing research in translation studies*. Manchester, U.K.: St. Jerome Pub.

References

Acquadro, C., Kopp, Z., Coyne, K.S., Corcos, J., Tubaro, A., Choo, M.S. Translating overactive bladder questionnaires in 14 languages. *Urology*, 2006, no. 67 (3), pp. 536–540. doi: 10.1016/j.urology.2005.09.035

Balabin, V.V. (2018). Zavadnannya teoriiyi viyskovoho perekladu [Tasks of military translation theory]. *Materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Filolohiia i linhvistika v suchasnomu suspilstvi"* [Proc. 5th Int. scien. and Pract. Conf. "Philology and Linguistics in Modern Society"]. Kherson, pp. 105–107. (In Ukrainian).

Bovt, A.Yu. Rol perekladacha yak translyatora kultury myru [The role of a translator as a transmitter of a culture of peace]. *Spirituality of a Personality: Methodology, Theory and Practice*, 2022, vol. 1, no. 2 (104), pp. 28–38. doi: 10.33216/2220-6310/2022-104-2-28-38 (In Ukrainian).

George-Reyes, C., Glasserman-Morales, L. Research competencies mediated by technologies: A systematic mapping of the literature. *Education in the Knowledge Society*, 2021, vol. 22, article e23897. doi: 10.14201/eks.23897

Golovakha, Ye., Makeiev, S. (Ed.). (2022). *Ukrainian society in wartime. 2022: Collective monograph*. Kyiv, Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine Publ., 410 p. Available at: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf> (Accessed 23 September 2023). (In Ukrainian).

Knyazyan, M., Mushynska, N. The formation of translators' research competence at the universities of Ukraine. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 2019, vol. 7, no. 1, pp. 85–94. doi: 10.22190/JTESAP1901085K

Lysychkina, I.O., Lysychkina, O.O. Contemporary military vocabulary in terms of English-Ukrainian translation. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 2022, issue 57, pp. 190–193. doi: 10.32841/2409-1154.2022.57.44 (In Ukrainian).

Matsehora, I.L. (2023). *Vstup do perekladoznavstva: konspekt lektsii* [Introduction to translation studies: lecture notes]. Zaporizhzhia, Zaporizhzhia National University Publ., 97 p.

Naumenko, O. (2023). Pereklad pid chas viyny: vyklyky ta rishennya [Translation in time of war: challenges and solutions]. *Materialy VII Vseukrainskoi naukovoi konferentsii "Movnyi prostir suchasnoho svitu"* [Proc. 7th All-Ukrainian Scien. Conf. "The Language Space of the Modern World"]. Kyiv, pp. 136–140. (In Ukrainian).

Nikitina, A. (2015). Formuvannya doslidnytskoyi kompetentnosti mahistrantiv-filolohiv zasobamy dyskursu [Formation of research competence of Master philologists by means of discourse]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly* [Higher and Secondary School Pedagogy], issue 46, pp. 196–201. (In Ukrainian).

Nouraey, P., Karimnia, A. Research trends in translation studies: A case study in Iranian context. *Iranian Journal of Translation Studies*, 2013, no. 11 (41), pp. 85–103.

Oliinyk, I.V. Using coaching technologies in the course of formation of future doctors' of philosophy research competence in the conditions e-postgraduate studies. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: "Pedagogy and Psychology"*, 2019, no. 1 (17), pp. 158–167. (In Ukrainian).

Pineda, J.A. The functional significance of mu rhythms: translating "seeing" and "hearing" into "doing". *Brain research reviews*, 2005, no. 50 (1), pp. 57–68. doi: 10.1016/j.brainres-rev.2005.04.005

Starodubtseva, A.O., Talavira, N.M. Specifics of translating military terms in English online news on the war in Ukraine. *Young Scientist*, 2023, no. 7 (119), pp. 57–61. doi: 10.32839/2304-5809/2023-7-119-11 (In Ukrainian).

Starokon, Yu.M., Lysenko, A.A. (2021). Znachennya ta osoblyvosti profesiynoho perekladu [The importance and features of professional translation]. *Materialy I Vseukrainskoi internet-konferentsii "Science and Innovations in the 21st Century"* [Proc. All-Ukrainian internet-conf. "Science and Innovations in the 21st Century"]. Melitopol, pp. 66–68. (In Ukrainian).

Sutopo, A. (2019). The assessment and research on translation studies. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 338, pp. 10–16. Available at: https://www.researchgate.net/publication/335405453_The_Assesment_and_Reserach_on_Translation_Studies (Accessed 23 September 2023)

Tsepeniuk, T.O., Dziubanova, I.A. (2022). Pereklad u chas viyny [Translation in time of war]. *Materialy IV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Frankofoniia v umovakh hlobalizatsii i polikulturnosti svitu"* [Proc. 4th Int. Scien. and Pract. Conf. "Francophonie in the Context of Globalization and Multiculturalism"]. Ternopil, pp. 61–63. (In Ukrainian).

Uisimbaieva, N. Naukovo-doslidna diyalnist maybutnoho fakhivtsya [Research activities of the future specialist]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*, 2017, no. 1 (40), pp. 243–246. (In Ukrainian).

Williams, J., Chesterman, A. (2002). *The map: A beginner's guide to doing research in translation studies*. Manchester, U.K., St. Jerome Publ., 156 p.

Zhuravliova O. Visual literature as the object of research in the field of translation studies. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 2022, edition 55, pp. 159–161. doi: 10.32841/2409-1154.2022.55.36 (In Ukrainian).

RESEARCH IN THE FIELD OF TRANSLATION AS A COMPONENT OF THE PROCESS OF FORMING THE RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE TRANSLATORS

Derbak Olha, PhD in Pedagogy, Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: derbak.o@duan.edu.ua

ORCID: 0000-0002-6125-4667

Vasyliuk Valeriia, PhD student, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: Lera.dnepr@i.ua

ORCID: 0000-0002-7641-8011

DOI: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-3

Keywords: *research activity, research competence, future translators, translation research, translation studies.*

The article attempts to reveal the problem of research in the field of translation as a component of the process of forming the research competence of future translators.

The aim of the article is to study the peculiarities of translation studies and their role in the development of future translators' research competence. The relevance of the study is substantiated, which is determined by the fact that the profession of translator is currently one of the most prestigious and popular professions in the world; there is the demand for new types of translators – fixer translators and military translators, which is due to the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine. It is noted that the subject of translation studies is the study of the regularities of the translation process and the factors that affect the course of the translation process and determine the result of the translation. The features of the areas of research in the field of translation are considered. It is established that foreign scholars distinguish the following areas of research in translation studies: text analysis and translation; translation quality assessment; genre translation; multimedia translation; translation and technology; history of translation; translation ethics; terminology and glossaries; interpretation; translation process; training of translators; and the profession of translator. It is noted that translators have the opportunity to conduct their research in several fields with different directions and orientations. Some translators choose one of the areas of comparative research, while other translators use different types of questionnaires and interviews to measure the relationship or importance of a specific translation-related issue. Another important area of research in the field of translation is considered – research in the field of training future translators, since conducting high-level translation research requires a translator to have developed research competence. It has been proved that a higher education institution should train a specialist researcher who tries to disseminate and explore new methods of work, who should form new ideas and is able to put them into practice. The future specialist should develop the skills of independent creative scientific work, form a circle of their scientific interests, master the norms and scientific and methodological principles of experimental and research activities. The basis of the research competence of future translators is the ability to identify the problem in time, formulate a hypothesis, select and analyse the necessary information for the study, select the necessary methods of research and data processing, focus not only on the final but also on intermediate results of the study, discuss the possibility of interpreting the results of the study, and use the results of the study in practical activities. These characteristics determine the ability of future translators to conduct scientific research in the field of topical issues of modern humanities, linguistics, literary studies, translation studies and are an important indicator of the high qualification of these specialists. The study organizes and systematizes the available knowledge on the problem of the essence and directions of translation studies, allowing, after appropriate adaptation, applying it in the process of forming the research competence of future translators. The prospects for further research on this issue include the development of pedagogical conditions for the formation of future translators' research competence, taking into account the peculiarities and directions of translation studies.

Одержано 17.06.2023.